

Hvem skal passe på rettsstaten?

Nicolay B. Johansen

ModusA

Presentasjon av en bok i ferd med å bli utgitt på Fagbokforlaget

Trygdeskandalen er navnet mediene foretrekker for å benevne feilene trygdeforvaltningen og Nav begikk etter innførselen av EØS-avtalen i 1994. Svikten kostet 80 mennesker feilaktige fengselsdommer, tusenvis av uberettigede krav om tilbakebetaling, og et ukjent omfang av uoppfylte rettigheter. Riksadvokaten omtalte det som tidenes rettsstatsskandale. Feilene rammet mottakere av arbeidsavklaringspenger, pleiepenger og sykepenger som hadde vært i utlandet mens de mottok disse stønadene.

Ifølge regjeringens granskingsutvalg, Arnesenutvalget, skyldtes svikten en feilaktig tolkning av EU-forordninger. Et fravær av oppmerksomhet rundt EØS-retten i Navs fagledelse, medførte at norsk lovgivning ikke ble oppdatert, hevder utvalget. En svak forvaltningskultur medførte så at feilene ikke ble oppdaget og korrigeret. Det juristdominerte utvalget kalte rapporten deres for «Blindsonen». Kritikken av Arnesenutvalgets rapport har kommet fra andre juristmiljøer, hovedsakelig knyttet til Universitetet i Oslo. I dette innlegget presenteres et samfunnsvitenskapelig perspektiv på svikten i trygdeforvaltningen.

Tre spørsmål står sentralt:

Kunne man sett tegn på en sak som dette kunne komme i trygderettens nære historie?

Hva betyr det at forvaltningskulturen er svak i en konstitusjon preget av maktfordeling?

Er det en tilsnikelse å omtale svikten med en metafor med lav grad av skyld, og bidro det til at ingen minister eller fremstående etatsleder måtte gå av?

Skal man tro boken «Politiske skandaler», er skandaler kjennetegnet ved personfokus og personifisering av ansvar. Det skjedde ikke i etterspillet etter «trygdeskandalen», svikten ble følgelig ikke noen egentlig skandale. Dette innebærer dels at pressens rolle inngår i helheten av sakskomplekset. Dels etterlater det spørsmål om hva hvem har lært av svikten, for hvem er det som passer på rettsstaten?